JAHON KOMPOZITORLARINING BOLALAR UCHUN YARATILGAN ASARLARINIZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDA O'RGATISH METODLARI

Oqilov Karimjon Tirkash o'g'li
JDPU, Musiqa ta'limi va san'at yo'nalishi magistranti

Qabul qilindi: 27.10.2025
Ko'rib chiqildi: 27.10.2025
Tasdiqlandi: 28.10.2025

Kalit so'zlar:
kompozitor, musiqa, kasb, kompetensiya, maktab, o'qituvchi, o'quvchi, madaniyat, asar, jahon

Annotatsiya. Jahon kompozitorlarining bolalar uchun yaratilgan musiqiy asarlarini va ijod na'munalarini o'rgatishda, hozirgi zamon o'quvchilarda jahon musiqasi bilan tanishishga va musiqaning dunyoviy ilmlarini egallashiga, ular orqali musiqaning turli qirralarini anglashga yordam beradi. Milliy musiqa bilan cheklanib qolmasdan jahon kompozitorlarining bolalar uchun yaratilgan asarlari orqali barkamol avlodni tarbiyalashda musiqaning o'rni, usullari va samarali yo'llarini ishlab chiqishda hamda musiqa o'qituvchisining kasbiy mahorati to'grisida.

Jahon kompozitorlarining bolalar uchun mo'ljallab yozilgan asarlarini o'rgatishda musiqa madaniyati o'qituvchisidan yuksak mahorat, keng dunyoqarash, ko'nikma, malaka, ijodiy yondoshish, aniq faktlarga asoslangan hamda statistik holatda o'rganilgan ma'lumot va bilimlarini, kasbiy va pedagogik kompitentliklami talab qiladi. Ummumtaiim maktablarining musiqa madaniyati darslarida milliy kompozitorlar yozgan asarlardan tashqari jahon kompozitorlik asarlariga murojaat qilish hozirgi zamon o'quvchilarda jahon musiqasi bilan tanishishga va musiqaning dunyoviy ilmlarini egallashiga, ular orqali musiqaning turli qirralarini anglashga yordam beradi. Milliy musiqa bilan cheklanib qolmasdan jahon kompozitorlarining bolalar uchun yaratilgan asarlari orqali barkamol avlodni tarbiyalashda musiqaning o'rni, usullari va samarali yo'llarini ishlab chiqishda musiqa o'qituvchisining kasbiy mahorati quyidagi vazifalarlardan iboratdir:

- barkamol avlodga jahon kompozitorlik asarlarini o'rgatishda musiqiy bilimlarini shakllantirish darslarining samarali yo'llarini ishlab chiqish;
- musiqa darslarida jahon kompozitorlarining bolalar uchun yaratilgan asarlarini o'rgatishning turli shakl va metodlarini qo'llash, mintalitetimizga xos bo'lgan va bolalar ruhiyatida aks ta'sir ko'rsatmaydiganlarini tanlab olish;

- jahon kompozitorlarining musiqiy meroslari bilan yaqindan ilmiy o'rgangan holda tanishish, musiqashunos olimlaming ilmiy-tadqiqot izlanishlarini ushbu mavzuga oid fikrlarini o'rganib chiqish, tahlil qilish, moslash;

- musiqa darslarini rejalashtirilishda musiqa darslari faoliyat turlari va ulami xususiyatlari orqali o'quvchilarda badiiy didni o'stirishga e'tibor qaratish;

- bolalar qo'shiqlari orqali eng awalombor ruhiy mustahkam, vatanparvarlik, tinchliksevarlik, do'stlik tuyg'ularini qaror topdirish, yuksaltirish yo'llarini ishlab chiqish;

- musiqiy, badiiy vositalar orqali o'smir yoshlarda jahon musiqasi haqida tasavvurni shakllantirish;

- musiqa darslari jarayonida jahon kompozitorlarining bolalar qo'shiqlari vositasida barkamol avlodni tarbiyalashda ma'lum marralarni zabt etish, oldiga qo'ygan maqsadlarga yetishsish;

- musiqa madaniyati o'qituvchisining har tomonlama bilimli pedagog bo'lishida o'z fanini chuqur o'zlashtirish, pedogogik faoliyatida yaxshi natijalarga erishish;

- o'quvchilar ma'naviyatini yuksaltirishga qaratilgan musiqiy tadbirlar, bayramlar va ko'ngilochar konsertlarni muntazam tashkil etib borish.

Bugungi kun taraqqiyotida ma'nan hamda jismonan sog'lom avlodni tarbiyalash muhim masalalar sifatida ko'tarilgan bir paytda hayotning o'zi hammamizdan, ayniqsa yoshlardan ma'naviy va ruhiy sog'lom komil shaxs sifatlarini kuchaytirish kerak. Umuman olganda sog'lom avlodni tarbiyalash, kelajak ijodkorlariga befarq bo'lmagan holda ularda erkin fuqaro ma'naviyatini shakllantirish, ma'naviy-ma'rifiy ishlami yuksak darajaga ko'tarish orqali komil shaxslarni voyaga etkazishga yanada ulkan etibor qaratishimiz kerak. o'qituvchining yuqori darajadagi pedogogik tajribasi va madaniyati o'quv tarbiyaviy ishlar jarayonida barcha turdagi psixologik vazifalami samarali tashkilashtirishga yordam beradi. Shuning uchun o'quvchilar musiqiy madaniyatini shakllantirish barcha musiqiy faoliyatlar jarayonida o'quvchilarni diqqatini to'play olishi, ulaming ham bir tomondan aqliy boshqa tomondan hissiy idrok etishini tashkil etish, mustahkam xotirasini, ijodiy taffakurini rivojlantirish, irodaviy va boshqa xususiyatlarini shakllantirish kabi psixologik jarayonlardan samarali foydalanishga bevosita chambarcharsdir.

Hozirgi zamon musiqa madaniyati o'qituvchisi yuksak madaniyatli, o'z kasbiga sadoqat, ilg'or pedagogik tafakkur egasi bo'lmog'i davr talabi hisoblanadi.

U o'zining uzluksiz kasbiy madaniy rivojlantirish qobiliyatiga ega bo'lishi bilan birga, musiqa, nafosati, pedagogika va psixologiya-fiziologiya fanlaridan, xususan, musiqa o'qitish uslubiyotidan kompleks tarzda chuqur bilim va malakalar egasi bo'lmog'i darkor. Yana musiqa o'qituvchisida xonandalik, cholg'uchilik xor dirijorligi va ayniqsa musiqa nazariyotchiligi kabi sifatlar o'z mujassamligini topmog'i darkor. Unda o'zbek va jahon musiqasi mukammal bilmog'i hamda o'zbek adabiy tilini yuqori darajada bilmog'i, umumbashariy musiqa madaniyatidan habardor bo'lishi, kundalik musiqiy-madaniy hayotdan voqif bo'lishi, musiqiy yangiliklardan habardor bolishi orqali boshqalardan bir qadam oldinda yurishi shart. Musiqa madaniyati o'qituvchisi pedagogik muloqot ustasi bo'lishi, har qanday vaziyatda ham pedagogik ta'sir usullaridan unumli foydalanish qobiliyatiga ega bo'lmog'i darkor, bor bilim tajribalaridan foydalanib va bu orqali cheklanib qolmasdan zamon bilan hamnafas shaklda yangi pedagogik tomonlami o'zida shakillantirish talab qilinadi.

Jahon kompozitorlarining bolalar uchun yaratilgan musiqiy asarlarini va ijod na'munalarini o'rgatishda, kuylash, ijro etish va tinglashda o'qituvchining kasbiy va pedagogik kompitentligi asosiy urg'u bergan holatini inobatga olgan holda mutaxassis tomonidan kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalaming egallanishi va ulami amalda yuqori darajada qo'llay olinishi. Zamonaviy pedagogikada kasbiy kompetentlilikni shakllantirish, o'qitish texnologiyalariga katta urg'u berilmoqda. Mutaxasis olimlar tomonidan ishlab chiqilayotgan va foydalanilayotgan o'qitish texnologiyalari bo'lajak pedagoglar va o'qituvchilaming kasbiy kompetentligining shakllanishi va rivoj topishi, ta'lim tizimining tarkibiy qismi bo'lib, mutaxasisslikni egallashning ahamiyatli bazasini yaratishga, kasbiy faoliyatni yuqori darajada marralarga olib chiqishda amalga oshirish uchun nazariy, amaliy va motivatsiyali tayyorgarlikning va imkoniyatlaming sekin-asta shakllanishiga turtki va ko'mak beradi.

Shiuning uchun ijodkor pedagog ta'lim - tarbiyaning samarali shakli va usullarini tanlab, natijani oldindan aniq ko'ra olish, pedagogik faoliyatini ilmiy asoslanib yo naltirishi kerak. Pedagogik muloqatda o'qituvchi shaxsining sifatlari va uning xatti - harakatlari o'quvchining ideali sifatida namoyon bo'ladi.

Jahon kompozitorlarining bolalar uchun yaratilgan asarlarini o'rgatishning ahamiyati o'ziga xosdir. Ummumta'lim maktablarining musiqa madaniyati darslarida milliy kompozitorlar yozgan asarlariga murajaat qilgan holda, shuning birgalikda tizimlilik asosida standartlar asosida jahon kompozitorlik asarlariga murojaat qilib, izchillik bilan o'quvchilarda jahon musiqasi bilan tanishishga,

ular orqali musiqaning jozibador sehri va turli qirralarini sof anglashga yordam beradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Musiqa madaniyati darslarida rus kompozitorlari ijodi orqali o'quvchilarning estetik didini rivojlantirish https://openscience.uz/index.php/sciedu/article/1237

2. https://hozir.org/2-mavzu-Dedaeogning-kasbiv-komneientligi-va-unb'a-xos-sifatlar.html

3. Metodicheskaya razrabotka Tema: "Izuchenie mirovbix kompozitorov detmi 1 goda obucheniya" Razrabotal: Rzaeva Yelizaveta Zoxrabovna Pedagog dopolnitelnogo obrazovaniya vbisshaya kvalifikatsionnaya kategoriya Nijniy Novgorod 2019 36-42 s.

4. Rahimova N.-"O'qituvchining kasbiy kompetentligi va uni shakillantirishning pedagogik imkoniyatlari"-magistrlik ishi-Buxoro-2017 II-bob.